

Årsmelding 2019

Nasjonalt utvalg for gransking av uredelighet i forskning (Granskingsutvalget)

Innhold

1. Om Granskingsutvalget.....	2
1.1 Oppgaver.....	2
1.2 Medlemmer 2019	3
1.3 Sekretariatet	3
2. Granskingsutvalgets virksomhet i 2019	3
2.1 Møter	3
2.2 Saker, rapporter og henvendelser («saker»).....	3
2.2.1 Granskingsaker og klagesaker	4
2.2.2 Rapporter fra forskningsinstitusjoner	5
2.2.3 Henvendelser til Granskingsutvalget om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer	6
2.3 Veiledning	7
2.4 Arrangementer og formidling	7

1. Om Granskingsutvalget

1.1 Oppgaver

Granskingsutvalget er en faglig uavhengig del av forvaltningsorganet De nasjonale forskningsetiske komiteene (FEK). Utvalget er lovfestet, jf. Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven) § 7, og har følgende oppgaver:

«Granskingsutvalget er klageinstans for uttalelser hvor det konkluderes med at en forsker har opptrådt vitenskapelig uredelig. Utvalget kan også behandle saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer på eget initiativ. Forvaltningsloven kapittel IV og V gjelder for disse sakene. Granskingsutvalgets uttalelser er endelige og kan ikke påklages videre.

Granskingsutvalget skal veilede forskningsinstitusjoner om behandling av saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer.»

I tillegg er forskningsinstitusjoner pålagt å rapportere saker om mulige alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer til Granskingsutvalget, jf. forskningsetikkloven § 6 fjerde ledd.

Granskingsutvalget skal avgi en offentlig årsmelding om sin virksomhet, jf. forskningsetikkforskriften § 8.

1.2 Medlemmer 2019

Kunnskapsdepartementet oppnevner Granskingsutvalgets medlemmer. Nåværende oppnevningsperiode løper fra og med 1. april 2017 til og med 31. mars 2021. I 2019 har Granskingsutvalget hatt denne sammensetningen:

Ragna Aarli (leder), Jan G. Bjålie (nestleder), Rani Lill Anjum, Øyvind K. Arnesen, Anne Ingeborg Myhr, Arild Underdal og Per-Henrik Zahl.

Følgende er oppnevnt som varamedlemmer, i numerisk rekkefølge:

1. Nina Johannesen, 2. John-Arne Skolbekken, 3. Ida Skaar

Varamedlemmene møter fast på Granskingsutvalgets møter.

1.3 Sekretariatet

Sekretariatet ivaretar de daglige oppgavene for Granskingsutvalget, blant annet løpende saksbehandling, veiledning og kontakt med forskningsinstitusjoner, forskere og allmenheten, foredragsvirksomhet, kontakt med de øvrige nasjonale forskningsetiske komiteene og deltakelse i det europeiske nettverket European Network for Research Integrity Offices (ENRIO). Sekretariatet for Granskingsutvalget har i 2019 i hovedsak bestått av sekretariatsleder Annette Birkeland.

2. Granskingsutvalgets virksomhet i 2019

2.1 Møter

Granskingsutvalget avholdt fem møter i løpet av 2019, hhv. 31. januar, 27. mars, 20. juni, 27. september og 6. november.

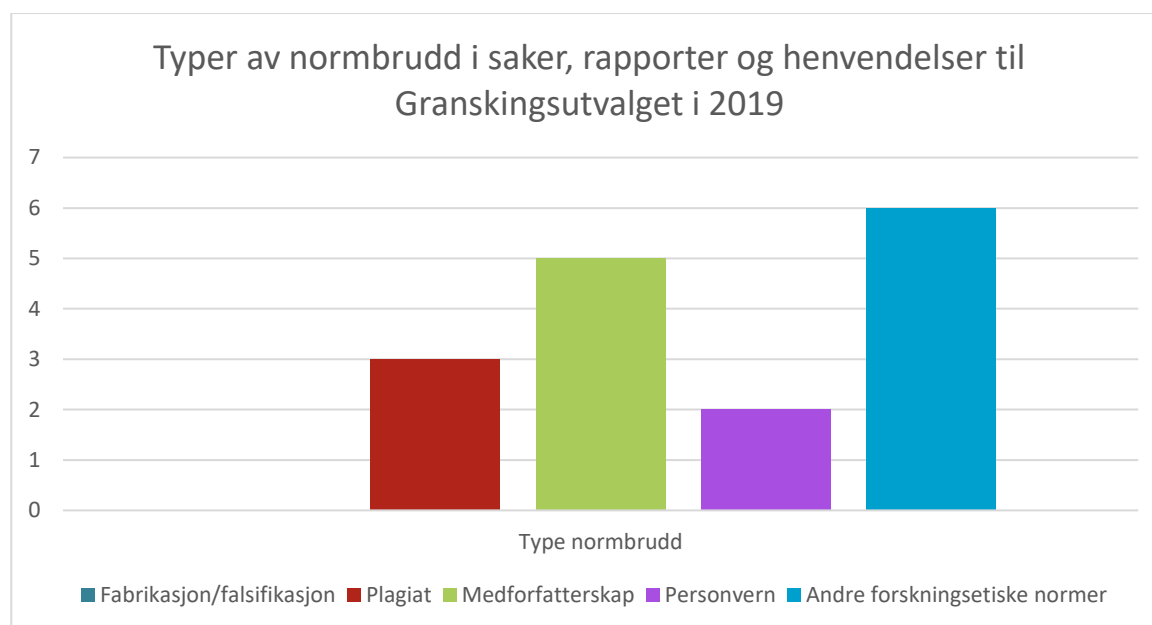
2.2 Saker, rapporter og henvendelser («saker»)

Hoveddelen av Granskingsutvalgets virksomhet i 2019 gikk ut på å behandle en sak om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer som utvalget tok til behandling på eget initiativ. I slutten av oktober 2019 mottok utvalget sin første klagesak etter bestemmelsene i forskningsetikkloven § 6 femte ledd og § 7 andre ledd. Det har vært en nedgang i antallet henvendelser om brudd på anerkjente forskningsetiske normer som meldes til Granskingsutvalget. En mulig årsak kan være at Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven) nå er innarbeidet og kjent i forskersamfunnet, slik at saker som gjelder mulige brudd på forskningsetiske normer meldes direkte til forskningsinstitusjonene og behandles der, i tråd med lovens hovedregel. En annen mulighet kan være naturlig variasjon.

Forutsatt at forklaringen på nedgangen i henvendelser til Granskingsutvalget er at institusjonene mottar flere henvendelser, burde det forventes en økning i antallet rapporter fra

forskningsinstitusjonene til Granskingsutvalget. Fasiten er imidlertid en betydelig nedgang i antallet rapporter fra 2018 til 2019 (fra 10 til 3). Det kan stilles spørsmål om årsaken til nedgangen, for eksempel om den skyldes alminnelig variasjon eller manglende kjennskap til rapporteringsplikten. Noen av sakene Granskingsutvalget behandlet i 2019 viste at forskningsinstitusjonene tolket rapporteringsplikten feil. Granskingsutvalget presiserer at rapporteringsplikten gjelder alle saker som gjelder mulige alvorlige brudd på normene. Det er bruddenes karakter som avgjør rapporteringsplikten, ikke konklusjonen.

Mange av sakene Granskingsutvalget mottok gjaldt medforfatterskap, mens ingen av sakene gjaldt fabrikasjon eller falsifikasjon av data. På sett og vis gjenspeiler dette funnene fra forskningsprosjektet Research Integrity in Norway (RINO), som ble avsluttet i 2019.¹ For øvrig registrerer Granskingsutvalget en økt bredde i type normbrudd i sakene for utvalget, selv om plagiat og medforfatterskap er vanligst.

Til tabellen: Saker, rapporter og henvendelser kan gjelde flere typer normbrudd. Tabellen viser hvilke typer normbrudd sakene, rapportene og henvendelsene gjelder, ikke antallet saker.

Nedenfor omtales sakene som Granskingsutvalget behandlet eller mottok i løpet av 2019.

2.2.1 Granskingsaker og klagesaker

Granskingsak (arkivsaknr. 2018/330)

Saken gjaldt en konflikt om forfatterskap til en vitenskapelig katalog. Konflikten hadde blitt behandlet ved den aktuelle forskningsinstitusjonen som en sak om vitenskapelig uredelighet i form av tyveri av immateriell eiendom, selv om katalogen ikke var ferdigstilt eller utgitt. Saken ble meldt til Granskingsutvalget av forskeren som institusjonen anså som innklaget for vitenskapelig uredelighet (Henvendelse 8 i [Granskingsutvalgets årsmelding for 2018](#)). Granskingsutvalget ferdigbehandlet saken i november 2019, og en anonymisert versjon er lagt

¹ <https://www.uib.no/rino>

ut på utvalgets hjemmesider. Utvalget kom til at forskeren hadde brutt anerkjente forskningsetiske normer om prosjektleder- og veilederansvaret og om forpliktelser i kollegiale forhold. Bruddene ble ansett som kritikkverdige, men ikke som alvorlige nok til å oppfylle legaldefinisjonen av vitenskapelig uredelighet. Granskingsutvalget rettet kritikk mot forskningsinstitusjonen på en rekke områder.

Uttalelsens prinsipielle sider:

Granskingsutvalget har for første gang vurdert de forskningsetiske normene for prosjektleder- og veilederansvar og for forpliktelser i kollegiale forhold. Uttalelsen avklarer at skyldkravet for ikke-alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer er *uaktsomhet* («alminnelig uaktsomhet»). Uttalelsen er også Granskingsutvalgets første etter at *Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven)* trådte i kraft, og er med det den første uttalelsen som går inn på forskningsinstitusjonenes ansvar og forpliktelser etter loven.

Klagesak (arkivsaksnr. 2019/214)

Granskingsutvalget har mottatt klage på en forskningsinstitusjons avgjørelse om at en forsker har opptrådt vitenskapelig uredelig. Saken gjelder plagiat og brudd på forfatterskapsnormer. Klagen ble mottatt noen dager før siste møte i Granskingsutvalget for 2019. Utvalget har kommet til at klagen oppfyller de formelle kravene for å tas til behandling. Den konkrete klagebehandlingen vil bli gjennomført i 2020.

2.2.2 Rapporter fra forskningsinstitusjoner

Granskingsutvalget mottok tre rapporter fra forskningsinstitusjoner. Granskingsutvalget ønsker å takke institusjonene som har oppfylt rapporteringsplikten, og som med det bidrar til å utvikle et felles erfaringsgrunnlag. Granskingsutvalget har ikke tilsynsmyndighet med forskningsetikkloven, og kjenner ikke til i hvilken grad forskningsinstitusjonene oppfyller den lovbestemte rapporteringsplikten.

Rapport 1 (arkivsaksnr. 2019/137)

Forskningsinstitusjonen rapporterte om behandlingen av to henvendelser som gjaldt en forsker ansatt ved forskningsinstitusjonen. Henvendelsene var sendt til Granskingsutvalget i 2018, som oversendte dem samlet til forskningsinstitusjonen for behandling etter lovens hovedregel om lokal behandling (se omtale i Granskingsutvalgets årsmelding for 2018, arkivsaksnr. 2018/199). På grunn av inhabilitet valgte forskningsinstitusjonen å nedsette et særskilt granskingsutvalg til å behandle henvendelsene. Det særskilte granskingsutvalget kom til at forskeren hadde utvist diskutabel forskningspraksis, men ikke hadde opptrådt vitenskapelig uredelig. Granskingsutvalget tok rapporten til orientering, men kommenterte at forskningsetikkloven skiller mellom alvorlige og ikke-alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Alvorlighetsvurderingen er sentral i lovens system. Begrepet *diskutable forskningspraksiser* fremgår derimot ikke av loven. Avslutningsvis kommenterte Granskingsutvalget at rapporteringsplikten følger av sakens karakter, dvs. om den gjelder *mulige alvorlige* brudd, ikke sakens konklusjon.

Rapport 2 (arkivsaksnr. 2019/70)

Årsrapport for 2018 fra forskningsinstitusjon, som i løpet av 2018 hadde behandlet én sak om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer (forfatterskap). Granskingsutvalget tok rapporten til orientering.

Rapport 3 (arkivsaksnr. 2020/3)

Forskningsinstitusjonen rapporterte om behandlingen av en sak som gjaldt plagiat og brudd på god henvisningsskikk. Institusjonen sluttet seg til det forskningsetiske utvalgets konklusjon om at to forskere hadde opptrådt vitenskapelig uredelig i form av plagiat (tekst- og illustrasjonsplagiat) uten tilstrekkelige henvisninger. Forskeren som hadde blitt plagiert hadde derimot ikke krav på forfatterskap til artikkelen, men hadde krav på å bli kreditert (*acknowledged*). Avslutningsvis kom institusjonen til at det ikke var holdepunkter for at den vitenskapelige uredeligheten skyldtes systemfeil. Institusjonens vedtak om vitenskapelig uredelighet ble ikke påklaget. Granskingsutvalget fikk oversendt rapporten etter at det siste møtet i 2019 var avholdt. Rapporten vil derfor bli behandlet i 2020.

2.2.3 Henveldeiser til Granskingsutvalget om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer

Granskingsutvalget mottok åtte henveldeiser som gjaldt mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Avsenderne var primært privatpersoner eller forskere.

Henvendelse 1 (arkivsaksnr. 2019/6)

En person som hadde hatt arbeidspraksis ved en forskningsinstitusjon ba Granskingsutvalget foreta en forsvarlig håndtering av en klage personen hadde inngitt til forskningsinstitusjonen, samt å gi en verifikasjon av personens arbeid med en forskningsrapport. Granskingsutvalget vurderte henvendelsen, og konkluderte med at personen ikke hadde klagerett på forskningsinstitusjonens håndtering av saken. Det forelå heller ikke grunnlag for at Granskingsutvalget skulle ta saken på eget initiativ. På dette grunnlaget ble henvendelsen avvist fra videre behandling i Granskingsutvalget.

Henvendelse 2 (arkivsaksnr. 2019/85)

Granskingsutvalget var oppført som kopimottaker på bekymringsmelding som gjaldt mulige brudd på helseforskningsloven og/eller personopplysningsloven. Granskingsutvalget er informert om at Helsetilsynet har saken til behandling.

Henvendelse 3 (arkivsaksnr. 2019/163)

Granskingsutvalget mottok kopi av henvendelse om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer som ble sendt til den relevante forskningsinstitusjonen. Henvendelsen gjaldt plagiat, brudd på god henvisningsskikk og interessekonflikt. Granskingsutvalget er informert om at henvendelsen ble tatt til behandling ved forskningsinstitusjonen, men er ikke informert om videre saksgang.

2.3 Veiledning

Granskingsutvalget har opplevd økt pågang for veiledning om behandling av uredelighets saker, særlig fra forskningsinstitusjoner, men også fra enkeltforskere fra inn- og utland. Hoveddelen av veiledningen faller på sekretariatet for Granskingsutvalget, men enkelte forskningsinstitusjoner har også bedt om, og fått, veiledningsmøter med utvalget. Granskingsutvalget arbeider med en veileder for saksbehandling av uredelighets saker. Arbeidet vil tas opp igjen i 2020 på grunnlag av utvalgets erfaringer fra behandling av konkrete saker.

2.4 Arrangementer og formidling

Flesteparten av møtene i Granskingsutvalget har vært avholdt i tilknytning til andre forskningsetiske arrangementer, slik som Årskonferansen for De nasjonale forskningsetiske komiteene, Forskningsetiske forum og Granskingsutvalgets besøk til Universitetet i Agder. Granskingsutvalget ser stor verdi i å avholde møter på ulike forskningsinstitusjoner, og ønsker å videreføre praksisen på årlig basis. Granskingsutvalget har ved flere anledninger vært omtalt i media, blant annet i Morgenbladet og i Khrono. Medlemmer av utvalget og sekretariatet har holdt foredrag på forskningsinstitusjoner om uredelighets saker, ulike forskningsetiske spørsmål og om det forskningsetiske systemet.